

KLEMENSITS Péter

SZINGAPÚR BUKÁSA — NAGY BRITANNIA ÉS A MALÁJFÖLDI HADMŰVELETEK 1941-42.

THE FALL OF SINGAPORE — GREAT-BRITAIN AND THE OPERATIONS IN MALAYA 1941-42.

A japán csapatok 1941. december 8-i malájföldi partraszállásával Délkelet-Ázsiában is kezdetét vette a II. világháború. A japánok gyors előrenyomulását a britek képtelenek voltak megállítani, így az ellenség 1942 februárjában már Szingapúr erődjét fenyegette. A bevehetetlennek vélt erőd február 15-én került az ostromlók kezére jelentős számú brit hadifogoly kíséretében. A szerző célja, hogy a hadműveletek ismertetésén keresztül bemutassa mindazokat a körülményeket, melyek elvezettek Malájföld és Szingapúr elestéhez. Súlyos tévedésnek tekinthető, hogy a britek a szárazföld felől szinte védtelenül hagyták a bázist, a japán veszélyt pedig meglehetősen lebecsülték. A világháború megpróbáltatásai közepette Nagy Britannia már nem tudta biztosítani a szükséges csapatokat, hadianyagot és légierőt, amelyre más hadszíntereken is szükség volt. A japánok viszont jól képzett és felszerelt hadseregükkel, kítűnő tervezéssel könnyen meghátrálásra kényszerítették ellenfelüket.

With the Japanese invasion of Malaya on 8. December 1941 the Second World War started in South-East Asia. As the Japanese advanced very rapidly the British were unable to stop them so in February 1942 their enemy already threatened Singapore. The invincible fortress as thought was captured by the besiegers on 15 February with a great numbers of British prisoners.

The author's aim through the operations to present the circumstances leded the loss of Malaya and Singapore it can be regarded as great mistakes of the British that they did not strengthened the fortress on the northern side and they believed the Japanese menace remote. With the expansion of the War Great Britain had no longer the ability to assure the troops the air force the equipments all necessary for other theatres too. On the other side the British was compelled to retreat by the Japanese with a perfectly trained armed and leaded army.

1942. február 15-én befejeződött a második világháború egyik legfontosabb hadjárata, melynek eredményeképp Anglia elvesztette távol-keleti gyarmatainak egy részét, beleértve egész Malajziát és Szingapúr erődjét is. Teljesen nyilvánvaló, hogy ez az esemény sokkolta a brit közvéleményt. Európában és Afrikában teljes erővel dúlt a háború és ebben a helyzetben még egy új félelmetes ellenség is felbukkant a messzi Távol-Keleten, a japánok, akik alig több mint 2 hónap alatt kiszorították a nemzetközösség csapatait a Maláj-félszigetről.

Ebben a dolgozatban a brit forrásokra támaszkodva próbálom bemutatni az eseményeket, ahol lehetséges ott pedig tisztáznék néhány részletet Szingapúr „tragédiájáról”. Így szükségképpen a britek szemszögéből ismerhetjük meg a történeteket, ez azonban véleményem szerint nem baj, mert ők alkották a hadviselő felek egyikét. Ebből következően az egész malajziai hadjárat kudarcainak okaira is úgy derülhet fény leginkább, ha az eseményekben részt vevő emberek véleményét is komolyan figyelembe vesszük, jelent esetben a brit katonákét, politikusokét.

Mivel a japán támadás (a brit erőd elfoglalására indított hadművelet) 1941. december 8-án kezdődött és 1942. február 15-én Szingapúr elfoglalásával ért véget, elsősorban ebben az időközben tárgyalom az események menetét, így a háborút megelőző előkészületekről például nem lesz szó teljes részletességgel, hiszen nem ez a dolgozat fő témája.

Meg kell említenem, hogy mivel Szingapúr ostroma és a malajziai hadjárat a szárazföldön játszódott le, ennek következtében nem tárgyalom az Anglia és Japán közti tengeri háború részleteit, csak annyit, amennyit a téma szükségképpen megkíván.

A hadtörténeti megközelítés előtt magát a helyszínt kell megvizsgálunk. A hadszíntér kellő ismerete nélkülözhetetlen a hadműveleti cselekmények megértéséhez. Percival tábornok írta emlékiratában, hogy az angol tisztek többsége csak nagyon homályos ismeretekkel rendelkezett¹ a Távol-Keletről, ugyanis a katonai akadémiákon a hadseregben és a közszemléletben sem tulajdonítottak nagy jelentőséget a délkelet-ázsiai területeknek. A továbbiakban látni fogjuk ennek hátrányos következményeit a harcok során.

Hadászatiilag az ázsiai hadszíntéren játszódó események szoros összefüggésben voltak Afrikával és Európával is. A részleteket mellőzve: 1941 decemberében kudarcba fulladt a német közép hadseregcsoporthoz tartozó által indított „Tájföld hadművelet”, amely Moszkva elfoglalását célozta. A Vörös Hadsereg megállította a német előrenyomulást. Afrikában Sir Claude John Eyre Auchinleck tábornok pedig a „Crusader” hadművelet sikeres végrehajtásával igyekezett kiszorítani Erwin Rommel seregét Líbiából. Mindeközben 1941. december 7-én a Pearl Harbor elleni japán támadással a Csendes-óceánon is kezdetét vette a légi, tengeri és szárazföldi háború.

Nem elhanyagolható a harcászati terület ismerete sem, amely nagymértékben befolyásolta a hadműveletek eredményét. Malajziában a dzsungel a fő növényzetalkotó, mellette a domborzatot rizszmezők és ananászültetvények színesítik. Számos helyen mocsár is volt a sűrű dzsungelben. Ilyen körülmények között a tűzérés csak kisebb szerepet vállalhat a harci cselekményekben, vele szemben a gyalogság, ha kellően felkészült, komoly sikereket érhet el.² A páncélosok és a gépesített alakulatok szakszerű alkalmazása lehetővé teszi a hadműveletek gyors végrehajtását, feltéve, hogy az adott fél birtokolja a kulcsfontosságú utakat és a számtalan folyót átszelő hidakat. A brit gyalogság nem volt kiképezve a dzsungelharcra, továbbá helyismeretük is elég hiányos volt. A kiképzés kérdéséről a későbbiekben még részletesen lesz szó.

Szingapúr szigete a Maláj-félsziget legdélebbi pontján feküdt, északról a szárazföld, míg a többi oldalról a tenger vette körül. Haditengerészeti támaszpontnak fekvése alapján mindenesetre kitűnően megfelelt. Birtoklása mindkét fél számára kulcsfontosságú volt a háború további alakulása miatt. Ezt a megállapítást támasztja alá Churchill 1942. január 10-én vezérkari összekötő tisztjéhez, Sir Hastings Lionel Lord Ismay tábornokhoz írt levele is: „*Ha a japánok elfoglalják Szingapúrt hosszú légi és haditengerészeti védekezésre képes rendszert építhetnek ki maguknak*”.³

Messzemenő következményekkel járt a hadműveleteket tekintve, hogy milyen térképekkel rendelkeztek a hadviselő felek. A briteknek elég pontos térképeik voltak, hiszen Malajzia az ő gyarmatuk volt, míg az általános angol vélemény szerint a japánok meglehetősen rossz térképekkel voltak ellátva a hadműveletek megindításakor. Ez súlyos tévedésnek bizonyult. (Később egy japán katonától sikerült zsákmányolni az angoloknak egy katonai térképet, amely egyértelműen bizonyította tévedésüket. Ezt jelenleg Londonban, az Imperial War Museum-ban őrzik.)

Szerencsére számos eredeti forrás is a rendelkezésünkre áll, hogy pontosan megismerhessük a malajziai hadműveleteket. Ezek nagy részét alkotják a malajziai brit főparancsnokság utasításai (pl.: a 35-ös és 40-es számú hadparancs, továbbá számos rendelet 1941. december 7-e és 1942. február 15-e között). Ismerjük a távol-keleti főparancsnokok 1941. december 8-án kiadott általános rendeletét is. Ezen kívül hírszerző jelentéseket is tanulmányozhatunk (pl. Arthur A. Christie 1941. november 27-ei jelentése). Ezen források közül az események leírása során csak néhányat elemzek részletesen.

A felhasznált irodalom közül ki kell emelni az emlékiratokat. Churchill „*A sors fordulópontja*” című művében részletesen foglalkozik az eseményekkel, csakúgy, mint Percival altábornagy a malajziai főparancsnok Háború Malajziában című könyvében. Henry Pownall altábornagy emlékiratáról sem feledkezhetünk meg, amit 1949-ben írt

¹ A.E. Percival: The War in Malaya 294. o. London, 1949.

² S.Woodburn Kirby: The War Against Japan Vol. 1. 164. o. London 1957, a továbbiakban: Kirby

³ Winston Churchill : A második világháború 3. köt. 816. o., a továbbiakban 3. köt

Szingapúr védelméről. 1948-ban a The London Gazette lapjain olvashatunk szintén Percival tábornok tolmácsolásában a maláj hadjáratról. A brit hírszerzésről pedig Maurice A. Christie írása szolgál fontos információkkal. A japán oldalon Maszanobu Cudzsi ezredes Szingapúr 1942 című emlékirata tudósít hitelesen a japán malájföldi hadműveletekről. A délkelet-ázsiai eseményekről azonban az S. Woodburn Kirby szerkesztette Háború japán ellen című könyvének 1. kötete tudósít legrészletesebben, de Basil Collier: A háború a Távolságon 1941–1945. című műve is hasznos áttekintést nyújt a történeletről. Ezen művek alapján az események elég jól rekonstruálhatóak és számos következtetés is levonható, de természetesen a hadműveletek és harci cselekmények részletes ismertetését terjedelmi korlátok miatt mellőzni kényszerülünk.

Meg kell említeni továbbá, hogy bár ma már az interneten is sok érdekes forráshoz hozzá lehet jutni, azonban ebben a témában elsősorban a Hadtörténelmi Könyvtár állományára vagyunk utalva.

1921. június 16-án a brit kormány elfogadta azt a tervezetet, mely szerint a Maláj-félsziget legdélebbi pontján, Szingapúr szigetén egy haditengerészeti bázist kell építeni. A választás logikusnak tűnt, hiszen a tengeri forgalom ellenőrzésére az erőd mindenképp kitűnő lehetőséget nyújtott egy komoly flotta állomásoztatására. Másrészt az általános vélemény szerint északról sűrű dzsungel védi az erődöt, amely gyakorlatilag áthatolhatatlan...

A tenger felől a bázist fel is szerelték nehéz ütegekkel, ugyanakkor az északi rész védtelen maradt. A légvédelemnek sem tulajdonítottak nagy jelentőséget, erről csak a későbbiekben terveztek intézkedéseket hozni.⁴

Pownall tábornok emlékiratában jó tájékoztatást nyújt a légierő helyzetéről Malajziában 1933 után. Ebben az évben Japán kilépett a Népszövetségből, így a brit kormány elhatározta a távol-keleti haderő megerősítését. Szingapúr szigetén csak 1 légibázis volt, ezen kívül csak kettőt terveztek építeni a közelben. A fő baj, hogy a repülőtereket messze

Észak-Malajziában telepítették távol a haditengerészeti bázistól. A tábornok véleménye szerint: *„A hadsereg ezzel egy új kötelezettséget is vállalt. Nemcsak a saját használatára kellett védelmeznie repülőtereit, hanem azt is meg kellett akadályoznia, hogy azok ellenség kezére kerüljenek, és ezeket felhasználva indítsanak támadást Szingapúr ellen.”* A hadvezetésben itt megfigyelhető a véleménykülönbség a hadsereg és a légierő tekintetében.⁵

1937-ben W. G. S. Dobbie vezérőrnagy látogatást tett Szingapúrban, hogy megvizsgálja a védelem állapotát. Megállapítása szerint: *„Egy észak felől érkező támadás jelenti a legnagyobb veszélyt az erődre, mert egy ilyen támadás az északkeleti monszun időszakban nagyon is elképzelhető, a dzsungel pedig a gyalogság számára nem járhatóan.”*⁶

Megjósolta, hogy Singora-nál, Patani-nál és Khota Baru-nál bekövetkezhet egy ellenséges partraszállás. A tábornok figyelmeztetéseit azonban Londonban figyelmen kívül hagyták.

Az 1937-es megfogalmazás szerint a britek célja az volt, hogy biztosítsák az összeköttetést Indiával, tovább ha szükséges megfelelő erősségű flottát tudjanak küldeni három hónapon belül. A flottáról alkotott elképzelés egészen a japán támadásig határozottan tartotta magát.⁷

1940-ben a vezérkari főnökök bizottsága megállapította, hogy a Németország és Olaszország elleni háború miatt a Távolságon megfelelő védelme csak akkor valósulhat meg, ha a Földközi tengeren már sikerült erőfölényt kialakítani. A másik fontos kérdés a légierő megfelelő megerősítése volt.

1940 augusztusában a légierő 84 gépet számlált, de tervbe vették 336 gépre történő növelését. Az ez évben tartott szingapúri konferencián ezt a számot 582-re emelték. Különböző okok miatt azonban 1941. december 7-én csak 158 repülőgép állt a britek rendelkezésére, de ennek is nagy része elavult volt.

Pownall tábornok értékelésében a következő erők álltak az angolok számára bevethető állapotban, Szingapúrban a japán támadás küszöbén: *„32 zászlóalj, 7 táborig tüzérezred, 1 hegyi tüzérezred, 2 páncéltörő tüzérezred. A teljes létszám 76300 ember (páncélos egységek nélkül)”*⁸

⁴ http://www.britain-at-war.org.uk/Malaya_and_Singapore/html

⁵ http://www.fepow-community.org.uk/Research/Malaya_and_Singapore

⁶ Percival 44. o.

⁷ http://www.britain-at-war.org.uk/Malaya_and_Singapore/html

⁸ http://www.fepow-community.org.uk/Research/Malaya_and_Singapore

Mielőtt megvizsgálánk Anglia hozzáállását a fenyegető japán veszélyhez, pontosan látnunk kell a japánok céljait is. A japánok már 1941. közepén hozzáálltak, hogy eldöntsék, egy közelgő háborúban mely terület elfoglalása lenne fontos cél. Miután az Oroszország elleni háború tervét elvetették, egyértelművé vált Délkelet-Ázsia megtámadása. A döntésnek komoly gazdasági okai voltak. Japán nem volt képes győzelem reményében végigharcolni egy háborút a szövetségesek ellen megfelelő anyagi erőforrások nélkül. Oroszország megtámadása nem javította volna Japán gazdasági gyengeségeit. Délkelet-Ázsia azonban komoly természeti erőforrásokkal rendelkezett, elég ha csak arra gondolunk, hogy 1939-ben Malajziából származott a világ gumi termelésének 40 %-a, az óntermelésnek pedig kb. a 60 %-a. Ennek nagy részét az USA vásárolta fel. A japánok, hogy megszerezzék a háborúhoz és terjeszkedéshez szükséges gazdasági utánpótlást 1941 októberében, Tojo hatalomra kerülése után, vilámháborúra szánták el magukat. (Azzal tisztában volt a japánok többsége, különösen Isoroku Jamamoto tenger-nagy a Pearl Harbor elleni támadás kidolgozója is, hogy teljes győzelmet nem arathatnak, csak a korábinál jóval kedvezőbb helyzetbe kerülhetnek a szövetséges hatalmakkal szemben.)⁹

1940 októberében Robert Brooke-Popham repülő tábornagyot nevezték ki a Távols-Keletre főparancsnoknak, aki korábban Kenya kormányzója volt. Feladata az lett volna, hogy hatékonyan hangolja össze a rendelkezésre álló erőket, azonban a végrehajtás hamarosan komoly akadályokba ütközött. Egyrészt a hadsereg és a légierő ellentéte jelentett problémát, másrészt a rendelkezésre álló erők elégtelensége is. (1940 végén alig 48 repülőgép volt bevethető.)¹⁰

1940 végén és 1941 elején Indiából brit valamint indiai gyalogság érkezett Szingapúrba, februárban a 8. Ausztrál Hadosztály érkezett meg, ezt követően a következő hónapban a 2. Indiai Hadosztály.

1941 júniusában Anglia, az USA valamint Hollandia jelentősen korlátozta Japán kőolajellátását, így a nemzetközi helyzet egyre élesebbé vált.¹¹

Júliusban a japánok elfoglalták a francia gyarmati területeket, így számos légi és tengeri bázist szereztek meg, amely már komoly fenyegetést jelentett Szingapúr térségére is.¹²

Bár a japánok már 1941 januárjában létrehozta a trópusi hadviselés tanulmányozására,¹³ a maláj-földi hadműveletek konkrét tervezése csak most kezdődött. 1941 szeptemberében nevezték ki Maszanobu Cudzsi ezredest a japán 25. Hadsereg hadműveleti és tervező törzsének vezérkari főnökévé.¹⁴ Cudzsi ezredes dzsungel-hadviselésről folytatott kutatása, valamint az általa kidolgozott haditervek a későbbiekben főszerepet játszottak Japán szingapúri győzelmében

Mindezek ellenére az angolok hozzáállását a japán fenyegetéshez jól tükrözi Brooke-Popham tábornok 1941. szeptember végén írott jelentése, melyben úgy értékeli a helyzetet, hogy a japánok a Szovjetunió irányába fognak támadni. *„Még ha Oroszország elesne is, a japánok nem támadnának délen akkor sem, mert november és december között a Dél-kínai-tengeren nagyon rossz az időjárás, így azt gondolom néhány hónapig igen valószínűtlen a japán támadás Malajzia ellen.”*¹⁵ Hasonló véleményen volt a brit miniszterelnök Churchill is, aki október 26-án az ausztrál miniszterelnökhöz küldött táviratában kifejtette, hogy amíg Oroszország erős, Japán nem fog támadni. De Oroszország veresége esetén sem törne ki háború Japánnal 1942 tavasza előtt.¹⁶

A katonai készütség szempontjából nem mellékes, hogy a brit erők meglehetősen szétszórva helyezkedtek el a Maláj-félszigeten, így ezek összehangolása nehéz feladatnak bizonyult a malajziai főparancsnok Percival számára. A. E. Percival altábornagy korábban W. G. S. Dobbie vezérőrnagy alatt szolgált Malajziában viszont főként adminisztratív feladatokat látott el. A gyakorlatban azonban a parancsnoki feladatkör számos új problémát vetett fel számára. A tábornok látta, hogy a széttelepített légierő és a reptereket védő szárazföldi alakulatok diszlokációja

⁹ http://www.britain-at-war.org.uk/Malaya_and_Singapore/html

¹⁰ http://www.britain-at-war.org.uk/Malaya_and_Singapore/html

¹¹ Kirby 458. o.

¹² Kirby 457-458. o.

¹³ Maszanobu Cudzsi: Szingapúr 1942, Debrecen, 2000. 19. o. továbbiakban Cudzsi

¹⁴ Cudzsi 34. o.

¹⁵ Kirby 458-459. o.

¹⁶ Kirby 459. o.

sem megfelelő, a páncélos egységek szinte teljes hiánya, a csapatok nem megfelelő kiképzettsége és számos más probléma miatt is folyamatos erősítést kért Londontól, de a brit birodalom akkori helyzetében képtelen volt többet nyújtani.¹⁷

Kijelenthető, hogy 1941 decemberében „A védekezésre szánt erők ereje teljesen elégtelen volt.”¹⁸ Churchill vezetésével a brit kormány szerette volna biztosítani nagyobb erőkkel a Távol-Keletet, ennek pedig fő eszköze a flotta lett volna a korábbi terveknek megfelelően. A legfontosabb haditerv azon az elképzelésen alapult, hogy ha háború törne ki Délkelet-Ázsiában a brit flottát oda küldik, ezáltal átvéve a teljes ellenőrzést a tengeren, így lehetetlené téve mindenféle ellenséges haditengerészeti mozgást.¹⁹

Már 1941 augusztusában történt kísérlet egy távol-keleti flotta felállítására, de különböző okok miatt ez nem valósulhatott meg. A fő cél azonban az volt, hogy legalább 1942 tavaszára egy ütőképes flotta jöjjön létre Szingapúr bázissal, melynek vezetőjeként Sir Thomas Phillips tengernagyot jelölték ki.²⁰

A már említett októberi táviratában Churchill közölte a nemzetközösség kormányaival, hogy a Prince of Wales és a Repulse csatahajót a Távol-Keletre küldik, hogy Japánt ezzel is elrettentsék a háborúba lépéstől.²¹

Ez a döntés azonban elsősorban politikai okokból született, hiszen az Admirális 1942 tavaszára tartotta lehetségesnek egy erős flotta kiküldését, ezzel szemben Churchill úgy vélte, kisebb erő is elég a japánok elrettentésére, de azt azonban sürgősen el kell indítani.²² A hajók további sorsáról majd a későbbiekben lesz még szó, a lényeg, hogy december 5-ére megérkeztek Szingapúrba. Mindazonáltal levonhatjuk a következtetést, hogy a brit politikai és katonai vezetők súlyos hibát követtek el, amikor a két csatahajót a légierő támogatása nélkül küldték a japánok ellen, hiszen a hajók sorsa már ekkor megjósolhatóvá vált a hatalmas légi fölény következtében.

A háborúra való felkészülés egyik legfontosabb része a felek hírszerző tevékenysége. A japánok katonai hírszerzése kitűnően működött, így pontos információik voltak Szingapúr erődjének gyengeségeiről, a brit csapatok elhelyezkedéséről, problémáiról, harcértékükről, illetve harcmodorukról is.²³

A britek hírszerzéséről nem állítható, hogy hasonló eredményességgel működött volna, azonban tény, hogy számos fontos információt szereztek az ellenség mozgásáról, melynek következtében a parancsnokok jól értesültek voltak a közelgő japán támadásról. Ennek legjobb példája Arthur A. Christie 1941. november 27-ei jelentése. A távolkeleti helyzetről szóló heti összefoglaló jelentés világosan rámutat, hogy „a japánok jelentős légierőt telepítettek a déli területekre, 6 repülőterük használatra teljesen kész, itt jelenleg 200 gép állomásozik, 4 további reptér kiépítése is folyamatban. A szállítási tevékenység Haiphong-nál és Saigon-nál a normálisnál nagyobb aktivitást mutat.” Tudósít arról is, hogy október óta a japánok közel 10 000 katonát vontak ki Kínából, és vezényeltek át Indokínába. A japán kereskedelmi hajók közül is 11 a Déli-tengeren tartózkodik. Mindebből a brit parancsnokok levonhatták a megfelelő következtetést.²⁴

Az angol hírszerzők malajziai tevékenységéről sokat elárul a „Puma” fedőnevű hadművelet, amelynek vezetője Jim Gavin őrnagy volt. A csapat 7 tisztből és 20 katonából tevődött össze, köztük Christie-vel. A csoport a Special Operation Executive (SOE–Különleges Műveletek Osztálya) részét képezte. Feladatuk volt az ellenséges vonalak mögötti területen való romboló tevékenység az ellenség zaklatása és a hírszerzés. A hadművelet 1941 nyarán kezdődött, melynek keretén belül Szingapúr elestéig közel 100 európai tisztet kellett a csoportnak kiképezni különböző szabotázsakciókra.

Fontos megemlíteni, hogy a SOE malajziai bevetését Churchill rendelte el, mivel nem bízott eléggé a „Matador” fedőnevű hadművelet sikerében, amelynek az volt a célja, hogy elhárítsa a malajziai japán támadást.

¹⁷ http://www.britain-at-war.org.uk/Malaya_and_Singapore/html

¹⁸ Kirby 459. o.

¹⁹ Perival 297. o.

²⁰ Churchill 3. köt. 668-670 o.

²¹ Churchill 3. köt. 526 o.

²² Kirby 463 o.

²³ Kirby 460 o.

²⁴ <http://www.m.a.christie.btinternet.co.uk/soej.htm>

1942 februárjára azonban kiderült, hogy a SOE akciója sem a tervek szerint alakult, a nagy létszámú speciálisan képzett ázsiaiakból és európaiakból létrejövő egység felállítása a SOE és a malajziai brit parancsnokok ellentéte miatt meghiúsult, így az események menetére csak kevés hatást gyakorolhatott.²⁵

Természetesen a brit birodalom mindent megtett, hogy biztosítsa gyarmatai védelmét, azonban az általános hadi helyzet 1941 folyamán rendkívül nehéz feladat elé állította a döntéshozókat. Az év első harmadában bekövetkezett események miatt logikusnak tűnik Churchill álláspontja: „1.) A szigetek védelme, beleértve az inváziót és a bűvárhajó háborút is. 2.) A harc a Földközi-tengeren és a Közel-Keleten. 3.) Június 22. után az ellátás a Szovjet-unió részére, és csak utolsó sorban következett a védekezés egy japán támadással szemben.” A brit miniszterelnök reálisan mérte fel a helyzetet, amikor azt a véleményt képviselte, hogy egy esetleges japán támadás után „ha az USA nem lépne közbe, mi sem rendelkezünk megfelelő eszközökkel holland India védelmére, vagy akár saját keleti birtokainkra.” Így nem meglepő, hogy az Egyesült Államok belépését egy esetleges japán elleni háborúba a britek erőteljesen szorgalmazták.²⁶

Bár Nagy-Britanniához hasonlóan az USA is számított a japán támadásra, akárcsak a hollandok, közös védelmi terv kidolgozására a nézetkülönbségek miatt nem került sor.²⁷

Malajziában így teljes mértékben a briteké lett a felelősség a haditerveket tekintve is a védelem sikeres végrehajtásában.

1941. december 7-én Pearl Harbort támadták a japán repülőgépek, de egy nappal később a Maláj-félszigeten három helyen, (lényegében azonos időpontban) bekövetkezett a japán partraszállás. Singora-nál és Patani-nál a japán 5. Hadosztály, míg Khota Baru-nál a 18. Hadosztály szállt partra (mindkettő a 25. Japán Hadsereg része), a Konoe császári gárdahadosztály néhány nappal később csatlakozott a 25. Hadsereghez.²⁸

Itt kell kitérni részletesen a „Matador” hadművelet kudarcára, amely elvileg feltartóztatta volna az ellenséges támadást. A távol-keleti brit főparancsnokság által tervezett akció lényege, hogy az angolok előrenyomulnak Sziám területén Singora-ig, ahol védekező pozíciót foglalnak el, megelőzve a partra szállni készülő japánokat, majd megakadályozzák az ellenség próbálkozásait, hogy megvesse lábát a tengerparton, illetve, hogy a közeli repülőteret elfoglalja. A terv egyik gyenge pontja volt a pontos időzítés, hogy a csapatok még időben elérjék a kijelölt pozíciót és így megsemmisítsék az ellenség terveit. Azonban a döntés a pontos dátumról nagymértékben függött a politikai helyzettől, hiszen Singora Thaiföldön található, tehát egy semleges országban. A diplomaták egyáltalán nem lelkesedtek egy semleges állam határainak megsértéséért. A főparancsnokság — megtárgyalva a helyzetet, — végül december 2-ára halasztotta a hadművelet elindítását. Mire az eseményeket pontosan átlátták és az utolsó pillanatban elrendelték az akciót, már túl késő volt. December 8-án 13 óra 30 perckor, mikor a III. Hadtest átvette a parancsot, a japánok már behozhatatlan időnyereségre tettek szert.²⁹

Percival tábornok szerint a Matadornak eleve nem volt sok esélye a sikerre, mert a Patani repülőter, amely szintén olyan fontos volt, mint a Singora-i, elfoglalása még csak nem is szerepelt a tervek között. Így aztán a bázis ellenállás nélkül került a japánok kezébe, ennek következtében a briteknek nem maradt esélyük, hogy tartani tudják a Patani-Kroh utat, amely pedig a fő összeköttetési vonalat jelentette.³⁰ A katasztrófa elkerülhetetlenné vált.

December 10-én a tengeren is súlyos veszteség érte a briteket: a japánok elsüllyesztették a Phillips tengernagy parancsnoksága alatt álló Repulse és Prince of Wales csatacirkálókat. Az admirális megpróbálta megsemmisíteni a japánok fő tengeri kommunikációs vonalát, illetve megzavarni a behajózásokat. Terve azonban kudarcra volt ítélve, hiszen a légierő fedezete elengedhetetlen az akció sikeres végrehajtásához. Phillips azonban nem sejtette, hogy az amúgy is gyenge brit légierő súlyos veszteségei után nem képes támogatást nyújtani számára. Itt most

²⁵ <http://www.m.a.christie.btinternet.co.uk/soej.htm>

²⁶ Churchill 3. köt. 667. o.

²⁷ Kirby 456. o.

²⁸ Cudzsi 71-80. o.

²⁹ Kirby 462-463 o.

³⁰ Percival 298 o.

nem dönthetjük el, mi készítette a tengernagyot egy ilyen kockázatos vállalkozásra és pontosan milyen dolgok befolyásolták az eseményeket, az eredmény azonban ismert.³¹

A kialakult helyzetet jól jellemzi Churchill mondata: „*A Pearl Harbor elleni támadást túlélő amerikai és most Kaliforniába visszarendelt hajókon kívül a Csendes- és Indiai-óceánon nem volt egyetlen brit vagy amerikai vezérhajó sem.*”³²

A szárazföldön és a levegőben még rosszabb volt a helyzet, ugyanis a brit légierő nagy része már a japán támadás után 24 órával megsemmisült, melyek következtében teljes mértékben a japánoké lett a légi fölény. Ebben a helyzetben égető fontosságú volt új repülőgépek érkezése, azonban az első utánpótlást szállító hajók január előtt semmiképpen sem érkezhettek meg. Mivel az eredeti tervekhez képest sokkal gyorsabban kellett volna megérkezni a segítségnek, a légierő minden erejét az esetlegesen beérkező konvojok és Szingapúr védelmére kívánta felhasználni, ezáltal a Malajziában harcoló csapatok teljén védtelenné váltak a japán légicsapásokkal szemben.³³ Mivel rendelkezésünkre áll a távol-keleti főparancsnokok általános rendelete, melyet a japán támadás megindulása után 1941. december 8-án bocsátottak ki, elég jól megismerhetjük a britek elképzeléseit, nézeteit a háború kezdetén.³⁴ A dokumentumot ezért most részletesen is elemezzük. A napiparancsot R. Brooke-Popham repülőtérbornok távol-keleti főparancsnok és G. Layton altengernagy, a kínai főparancsnok írta alá. Az említett „japán akció” a partraszállás Singora, Patani és Khota-baru térségében. A parancs írója hivatkozik bizonyos korábbi sérelmekre is, amelyek valószínűleg kisebb japán egységek által végrehajtott szabotázs vagy más zavaró akciókat takarhat.

Érdekes a következő kijelentés: „*Nyugodtak vagyunk. A védelmünk erős és a fegyvereink elegendőek.*” Mivel ez a parancs minden egységhez eljutott, érthető, hogy bátorítani akarta a katonákat és nem rontani a harci morált. A főparancsnok azonban egészen biztos, hogy tisztában volt a helyzettel, amely nem adott sok okot a nyugalomra. (Ennek ellenére elképzelhető, hogy bizonyos tévedések történtek a főparancsnokságon, ugyanis emlékezhetünk Brooke-Popham 1941 szeptemberi jelentésére is.) Említést tesz a japánok kínai háborújáról, melyet érthetően elítél, hiszen a szövetségesek álláspontja régóta az volt, hogy Japán vonuljon ki Kínából. A japán gazdasági terjeszkedést is kiemeli, és úgy állítja be Japánt, mint aki a béke helyett a háborút választotta célja eléréséhez és ennek érdekében nem riad vissza a „békés” államok elleni agressziótól sem. Véleménye szerint japán megfelelő gazdasági és katonai háttér nélkül kezdett háborúba, csakúgy, mint Olaszország: „*Vessen egy pillantást (japán kormány) Olaszországra és láthatja, hogy mi történik akkor, ha egy nemzet akcióba bocsátkozik.*” Egyértelmű, hogy ezekkel a mondatokkal a főparancsnokság szerette volna emelni a harci morált a Távol-Keleten is, mind ezek ellenére nem valószínű, hogy ezek a politikai frázisok a katonák körében is éreztették hatásukat. A lakosság sem elhanyagolható, hiszen nem volt mindegy a briteknek, hogy milyen hozzáállást fognak tanúsítani, ha a japánok elérik az adott területet. A brit hadseregben sok indiai is szolgált, továbbá Szingapúrban is sok maláj, kínai és burmai dolgozott, így nem meglepő, hogy őket nevezi meg. A „türelem, kitartás és higgadtság” szavakkal is azt fejezi ki, hogy a brit birodalomnak szüksége van rájuk és nehogy egy japánbarát nézet terjedjen el a lakosság között, amely így a gyarmattartók ellen fordulhat. December 10-én írott levelében Churchill közölte Anthony Eden külügyminiszterrel: „*Sürgősen meg kell erősíteni a Közel-Keletről elvonandó repülőgépekkel légierőinket Malajziában.*”³⁵ Ez szintén azt bizonyítja, hogy London is felmérte a hirtelen bekövetkező veszteségek mértékét, a segítség azonban nagymértékben függött az afrikai és európai hadszíntér fejleményeitől.

Észak-Malajzia védelmét Sir Louis Heath altábornagy parancsnoksága alatt álló III. hadtest látta el, melynek a kötelékébe tartozott a 9. és a 11. brit indiai hadosztály, emellett a Bennett vezérőrnagy parancsnoksága alatt levő 8. ausztrál hadosztály képviselt jelentős erőt a térségben.

³¹ Kirby 464. o.

³² Churchill 3. köt. 708 o.

³³ Kirby 461 o.

³⁴ Kirby 525 o.

³⁵ Churchill 3. köt. 713 o.

December 12-ig a komolyabb küzdelmek elkerülték a feleket, azonban ekkor a japánok erős támadást intéztek a 11. indiai hadosztály ellen Alorsetar-tól északra, amely súlyos veszteségeket szenvedett a harcok során.³⁶

Churchill látta a páncélosok hiányát, másnap a vezérkari főnökök bizottságának kifejtette, hogy mielőbb páncélosokat kell küldeni a Táv-Keletre, amint a líbiai csata kedvezően alakul.³⁷

Ebben az időben Malajziában a fő kérdés már az volt, hogy az utánpótlást szállító konvojok elérik-e időben Szingapúrt, mielőtt az ellenség megszerzi a teljes tengeri és légi fölényt a bázis körül. Elkezdődött egy versenyfutás az idővel. Percival tábornok fő gondja az volt, hogy a tervek szerint kb. két hónapig le kellett volna kötnie a japánokat a Maláj-félszigeten lehetőleg minél távolabb Szingapúrtól. Ennek megfelelően a III. hadtest utasítást kapott, hogy fékezze a japánok előrenyomulását. Bár Heath tábornok is tudta, hogy utánpótlásra és pihenésre nincs esély, a küzdelmet folytatni kellett a hatalmas japán légi és páncélos fölény ellenében is. A harcok súlya a 11. Indiai Hadosztályra nehezedett (megerősítve a 12. Indiai Dandárral), amelynek esélye sem volt a túlélésre. Mivel a fő útfonalat Szingapúr felé muszáj volt tartani Heath tábornok csapatainak az utolsó emberig harcolni kellett.³⁸

Mielőtt az angol csapatok folyamatos visszavonulásban voltak és harcértékük egyre csökkent a japánok mind több katonát tettek partra Malajziában és több irányból is fenyegették a briteket.

Churchill december 15-én Ismaj tábornokhoz írt utasításában így vélekedett a fokozódó veszélyről: „*Gondoskodjanak róla: ne hogy Szingapúr sziget és erőd végső védelméhez szükséges csapatokat a Maláj-félszigeti harcok során felemésszék vagy elvágják.*”³⁹ A miniszterelnök rátapintott a lényegre, ugyanis az eredeti taktika szerint Észak-Malajziát mindenképp tartani kellett, így viszont az ellenség fölénybe kerülése után könnyedén elvághatja a brit csapatokat, ráadásul Szingapúr is védtelen maradhat.

December 19-én már Londonból érkezett a parancs, hogy Dzsohore és Szingapúr védelmére kell szorítkozni, bár késleltető hadműveleteket továbbra is alkalmazni kell a japánok ellen.⁴⁰

Percival tábornok a japán hadműveletek értékelésénél a hónap közepén megállapította, hogy Sziám déli területének megszállásával a japánok elvághatják a britek élelmiszer utánpótlását északról, valamint az oda telepített légierővel súlyos csapásokat okozhatnak a III. hadtestnek. Kétségtelenül fontos a tábornok következő figyelmeztetése is: „*Minden lehetséges diplomáciai erőfeszítést meg kell tenni, hogy Sziám baráti országgént továbbra is mellettünk álljon.*” A főparancsnok a legnagyobb veszélyt abban látta, hogy a japánok rengeteg partraszálló járművel rendelkeztek és partraszálló egységekkel is, ezek visszaszorítására pedig nincs elegendő létszámú gyalogság Szingapúrban sem.⁴¹

A Malajziai főparancsnokság 1941. december 23-ai 28-as számú parancsában olvasható, hogy: „*III. Indiai Hadtest — ahol szembekerül, harcolni fog az ellenséggel és nem ad neki területet az előrenyomuláshoz, továbbá a hadtestnek meg kell maradni harcoló alakulatként.*” A legfontosabb cél Kuala Lumpur területének védelme, hiszen a briteknek jelentős raktárai voltak a közelben. A parancs a továbbiakban tartalmazza a III. hadtest egyes hadosztályainak jövőbeni pontos elhelyezkedését. Kiemeli, hogy az ellenség kommunikációs hálózatát, ahogy lehetséges, meg kell zavarni. A rendelet 14. bekezdése újra hangsúlyozza: „*nem kell szükségtelen visszavonulás.*”⁴²

1942 januárjában a félsziget nyugati partján a 11. Indiai Hadosztály Kampar körzetében próbálta megállítani a japán előrenyomulást, míg a 9. hadosztály keleten Kuantan mellett vívott súlyos harcokat, közben a 8. ausztrál hadosztályt Dzsohore területére vonták vissza.⁴³

³⁶ Churchill 3. köt. 729 o.

³⁷ Churchill 3. köt. 730 o.

³⁸ Kirby 465 o.

³⁹ Churchill 3. köt 731 o.

⁴⁰ Churchill 3. köt 732 o.

⁴¹ http://www.britain-at-war.org.uk/London_Gazette_1948

⁴² http://www.britain-at-war.org.uk/London_Gazette_1948

⁴³ Churchill: The second world war Vol. 4., The Hinge of Fate 36-37. o., a továbbiakban: Vol. 4

A félsziget nyugati felén még december 27-én próbáltak kivitelezni a britek egy partraszálló hadműveletet, de a japánok a nagy légi fölénynek köszönhetően visszaverték a támadást. A következmény, hogy a brit csapatok a Perak folyótól a Slim folyóig vonultak vissza.⁴⁴

A 11. Hadosztálynak nem volt lehetősége a pihenésre és egységeinek újjászervezésére, s a folyamatos visszavonulás következtében a harci morál is rendkívül alacsony szintre esett vissza, így a katasztrófa már láthatóvá vált.⁴⁵

Keleten a 9. hadosztály sem volt könnyebb helyzetben, pedig erősítésként alárendelték az újonnan érkezett 45. indiai gyalogos dandárt is. Miután biztossá vált, hogy a britek képtelenek tartani a frontot, január 10-én újabb visszavonulást rendeltek el.⁴⁶

1942. január 6-án keletkezett parancsában Percival altábornagy arra a következtetésre jutott, hogy a japánok a dzsungel hadviselést sikeresen alkalmazzák, amelyben nem az ellenséggel szemtől-szembe való megütközés a cél, hanem jelen esetben a brit egységek bekerítése, az utánpótlás és kommunikációs vonalak elvágása, valamint a dzsungel-harcmodornak megfelelően rejtőzködés után a gyors rajtaütés az ellenség csapatain. Ez a taktika ismeretlen volt a brit főparancsnokság számára, de belátták, hogy a siker érdekében nekik is ezt kell követni a jövőben. Ennek értelmében törekedni kell az ellenség kommunikációjának megsemmisítésére és szabotázs cselekményeket kell végrehajtani, ily módon rombolni a japánok harci morálját. A parancs tartalmazza, hogy minél több páncélost és ellenséges katonát kell elpusztítani.

Kiemeli a hírszerzés fontosságát is, hiszen e nélkül az egész dzsungelharc nem alkalmazható. A parancs jelzi, hogy ekkorra már a britek is rájöttek a dzsungelhadviselés lényegére, azonban a sikeres végrehajtáshoz nem állt készen sem elegendő, sem minőségileg megfelelő haderő.⁴⁷

Ezzel szemben a japánok képesek voltak csapataikat pihentetni és erősítést küldeni, ha szükségessé vált. A kerékpáros egységek a műutakon gyorsan haladhattak, még a szántók, folyók és a felrobbantott hidak sem tudták lelassítani őket, hiszen az utászok rendkívül hamar biztosították a továbbhaladást.⁴⁸ A briteknek sok esetben a felszerelés megsemmisítésére sem maradt idejük. Az állandósult japán légi- és tengeri fölény pedig bármilyen hatékony ellencsapást lehetetlenné tett, így csak a visszavonulás jöhetett számításba.⁴⁹

Időközben a főparancsnoki posztokon jelentős változások történtek. 1941 karácsonyán a Fehér Házban tartott értekezleten a britek elfogadták az amerikai javaslatát, hogy a délkelet-ázsiai és csendes-óceáni szövetséges erőket helyezték egységes főparancsnokság alá. A főparancsnoki posztra Roosevelt elnök kérésének megfelelően Sir Archibald Wawell tábornokot jelölték ki, vezérkari főnöke Pownall tábornok lett. Így alakult 1942. január 4-én az ABDA (American-British Dutch Area) az amerikai brit és holland erők közös parancsnoksága, amelynek következtében az eddig önálló brit távol-keleti parancsnokság is megszűnt. A légierő irányítását Sir Richard Peirse brit légi marsall, míg a haditengerészet vezénylését Hart amerikai tengernagy vette át.

Összességében elmondható, hogy az ABDA az elsődleges célt, az erők összefogását és az egységes irányítást nem tudta megvalósítani, hiszen az egyes parancsnokságokkal Wawell tábornok nem állt közvetlen összeköttetésben. A főparancsnok így nem rendelkezett naprakész információkkal a csapatok helyzetéről ezáltal az eseményekre sem tudott kellő hatást gyakorolni.⁵⁰

Január első felében a 45. Indiai Gyalogos Dandár és a 18. Brit Hadosztály érkezett erősítésként Malájföldre. A többi egységhez hasonlóan ezek az egységek is tapasztalatlanok voltak, s bár a 18. Hadosztály harcértéke nagyobb volt, a partraszállás után egy vesztesre álló csatában való bevetés a harci morálra is óriási csapást mért.⁵¹

⁴⁴ Churchill: Vol. 4. 39. o.

⁴⁵ Kirby 465. o.

⁴⁶ Churchill Vol. 4. 39. o.

⁴⁷ http://www.britain-at-war.org.uk/London_Gazette_1948

⁴⁸ Cudzsi 139. o.

⁴⁹ Kirby 465-466. o.

⁵⁰ Basil Collier The war in the Far East, 1941-1945. London, 1969. 179-180. o., Továbbiakban Collier

⁵¹ Churchill Vol 4. 39-40. o. A japánok gyors előrenyomulásáról Cudzsi ezredes is hasonlóan vélekedik

A légi erő megerősítésére érkezett bombázókról is elmondható, hogy nem voltak jó állapotban, ráadásul a kiszolgálásukhoz szükséges műszaki személyzet sem állt rendelkezésükre.

Január 15-én újabb súlyos veszteség érte a briteket, amikor a Muar folyóhoz visszavonult csapatokat a 45. Indiai Dandárt és egy ausztrál ezredet lerohanta a Császári Gárda hadosztály. *„A 4000 fős dandártól alig 800 ember élte túl a csatát. Elesett a parancsnok Duncan dandártábornok és az összes ezredparancsnok is”* írja a brit miniszterelnök az összecsapásról.⁵²

A brit hadvezetés ekkorra már eldöntötte, hogy a Szingapúrért vívott csatát Dzsohore területén kell megvívni, bár minden lehetséges módon késleltetni kell a japánok előrenyomulását Malajziában.⁵³

Érdekes a brit miniszterelnök véleménye, mely szerint a japánok fegyvertelen csónakokkal is számos partraszállást tudtak végrehajtani a félsziget nyugati oldalán anélkül, hogy a brit flotta akadályozta volna őket. Az ilyen felvetésekre logikus volt Wawell tábornok, a decemberben kinevezett ír távol-keleti szövetséges főparancsnok válasza, mi szerint a hatalmas légi fölény miatt igen nehéz helyzetben volt a brit flotta, bár a holland tengeralattjárók azért okoztak károkat az ellenségnek. Az Admirális első lordja szintén hasonló véleményre jutott, ő is kifejtette a légi fölény problémáját, amelynek következtében nappal szinte nem is folytathatnak hadműveletet a britek.⁵⁴

Szingapúr védelmének kulcsproblémája azonban csak január 16-án vált nyilvánvalóvá Churchill számára, amikor Wawell jelentésében így írt: *„a sziget északi oldalán csak kevés vagy semmilyen intézkedés nem történt a védelem kiépítésére.”*⁵⁵ A miniszterelnök ebben a helyzetben már nyilvánvalóan nem tehetett sokat, bár elrendelte az erőd északi felének megerősítését, az azonban a japán támadás elhárítására már kevésnek bizonyult, mindamellett Churchill, ahogy azt a vezérkari főnöknek is kifejtette, ragaszkodott álláspontjához, hogy az erődöt a végsőig meg kell tartani.⁵⁶ A brit hadvezetésnek erről a tévedéséről még később lesz szó, most azonban kövessük tovább az eseményeket.

A hadműveletek során erősen legyengült és fáradt egységeket a britek Dzsohore északi részén vonták össze, hogy itt állítsák meg a japán támadást, legalábbis a főparancsnokság tervei szerint. Itt azonban újabb katasztrófa következett be. A hadjárat hivatalos történetében erről így olvashatunk: *„A japánok nyolc nap alatt január 16–24. között kijátszották, kimanőverezték és teljesen megsemmisítették a brit erőket a Muar Yong-Peng, Batu-Pahat háromszögben és megnyerték a Dzsohore-ért vívott ütközetet.”*⁵⁷

Eközben Londonban is felmerült a kérdés, ha a japánokat nem sikerül megállítani Szingapúr előtt, Burma és akár India is komoly veszélybe kerülhet. Így érthetővé válik Churchill álláspontja: *„a Burma útvonal nyitva tartása fontosabb Szingapúr megtartásánál.”*⁵⁸

1942. január 19-én írott jelentésében már Wawell tábornok is úgy vélte a helyzet egyre reménytelenebb Szingapúr védelmére nézve: *„Kétségeim vannak azt illetően, hogy Szingapúr sokáig tartható, ha egyszer Dzsohore elesett.”*⁵⁹

A január 23-án K. S. Torrance dandártábornok által kiadott utasítás szerint a britek még a Jong Peng útkereszteződésnél tartották a frontot, azonban a parancsba foglalt utasítást már nem tudták végrehajtani a japán 5. Hadosztály és a Császári Gárda elsöprő erejű támadása következtében. A parancs szerint a Kluang melletti repülőtéren üzemanyagkészleteit meg kellett volna semmisíteni, mielőtt az ellenség kezébe kerülnek. Ez az eset jól tükrözi az egész hadjárat képét, mely szerint a japánok a britek gyors visszavonulása miatt óriási mennyiségű zsákmányt szereztek, amit ők csak „Churchill utánpótlás”-ként emlegettek.⁶⁰

⁵² Churchill Vol. 4. 39-40. o.

⁵³ Churchill Vol. 4. 39-40. o.

⁵⁴ Churchill Vol. 4. 42. o.

⁵⁵ Churchill Vol. 4. 46. o.

⁵⁶ Martin Gilbert: Churchill A Life New York, 1991. 716. o.

⁵⁷ Kirby 467. o.

⁵⁸ Churchill Vol. 4. 53. o.

⁵⁹ Churchill Vol. 4. 54. o.

⁶⁰ Cudzsi 104. o.

A vezérkari főnökök bizottságának január 21-ei ülésén Churchill kezdeményezésére felmerült a kérdés a harc további folytatásáról. A brit kormányfő reálisan látta a helyzetet mikor úgy vélte, Szingapúr védelme a jelenlegi erővel nem folytatható, az erősítések, amelyek nem biztos, hogy időben megérkeznek – pedig már nem hoznák meg a kívánt eredményt, azonban így Burma és India védelme válna kétségessé. Így vetődött fel Szingapúr evakuálása és feladása. Percival tábornok szerint az evakuációnak nem volt reális esélye, mert nem állt rendelkezésre kellő számú hajó. Döntés viszont nem született az ügyben, majd az erős ausztrál tiltakozás miatt, akik a tervet „nem indokolható cserbenhagyásnak” minősítették, végképp elvetették a tervet.⁶¹

Bár katonailag a tervezet jó megoldásnak látszott, politikai okokból nem volt elfogadható, hiszen a Nemzetközösség kapcsolatát is negatív irányba befolyásolta volna.⁶²

Mindezek után a 18. Hadosztály, amely már úton volt a Távól-Keletre, Szingapúrba érkezett, hogy megvívja a végső csatát, a többi kimerült egységgel a bázisért.⁶³

A Szingapúrban uralkodó állapotokról hű képet fest Percival altábornagy február elsején kiadott parancsa, amelynek a lényege, hogy semmilyen használható felszerelés, eszköz nem kerülhet az ellenség kezébe. Fel kellett készülni a bázis elpusztítására, nehogy azt az ellenség használni tudja további hódításai során. Intézkedés született arról is, ha a főparancsnok (Percival) nem tud parancsot adni a kialakult helyzetben az egyes parancsnokok feladata lesz végrehajtani a parancsot.⁶⁴

Február 10-én kiadott 40-es számú hadművelleti utasításában a parancsnokság még a további harc folytatását rendelte el Szingapúr szigeten. Ennek érdekében egy északi, déli és nyugati körzetre osztották fel a bázis védelmét.⁶⁵ Ezek az utolsó utcai harcok már csak késleltetni, de megakadályozni nem tudták az erőd kapitulációját.

Miután február elején elkezdődött a szingapúri csata, elsősorban két tényező siettetette az erőd bukását. A hónap közepén a japánok elfoglalták Szumátra déli részét, így az erőd tehermentesítése a továbbiakban lehetetlenné vált. A védők morális tartása pedig egyre csökkent, hiszen mind tudták már, nem lehet sokáig hátráltatni a megadást. Ebben a helyzetben a parancsnokok is úgy érezték, a további ellenállás reménytelen és hiábavaló. Mindezek együtt vezettek el az erőd kapitulációjához ilyen rövid idő alatt.⁶⁶

1942. február 15-én 12 órakor Percival altábornagy miután Yamasita tábornokkal találkozott, aláírta a kapitulációs okmányokat. Így ért véget a maláj hadjárat, melynek eredményeként a britek elvesztették legfontosabb távol-keleti bázisukat. A különböző becslések szerint kb. 66 660–85 000 szövetséges katona került hadifogságba, míg az egész hadjáratban kb. 125 000 vettek részt. A japán hadsereg létszámáról megoszlanak a vélemények a japánok 60 000,⁶⁷ míg egyes angol szerzők 100 000-nél is többre teszik a hadjáratban részt vettek számát. A források azonban abban a tekintetben megegyeznek, hogy a japánok vesztesége nem haladta meg a 10 000 főt.⁶⁸

Japán sikerében jelentős szerepet játszott, hogy a haditengerészet és a szárazföldi erő teljes összhangban volt egymással az egész hadjárat alatt. Ezt azért kell hangsúlyozni, mert a két haderőnem állandó harcot vívott egymással, így az együttműködés egyedülállóan számít Japán II. világháborús történelmében.⁶⁹

Összességében elmondható, hogy a japán hadsereg kivételes teljesítményt nyújtott a hadjárat során, hiszen a Szingapúr szigetéig vezető 1 100 km-es utat alig 55 nap alatt tette meg. Közben harcoltak az ellenséggel, kb. 250 hidat kellett újjáépíteniük és a dzsungellal is meg kellett küzdeniük. Cudzsi ezredes így vélekedik erről: „Katonáink naponta átlagosan két harcászati cselekményben vettek részt, négy vagy öt hidat építettek újjá és 20 km-t nyo-

⁶¹ Churchill Vol. 4. 58-59. o.

⁶² Kirby 467. o.

⁶³ Churchill Vol. 4. 59. o.

⁶⁴ http://www.britain-at-war.org.uk/London_Gazette_1948

⁶⁵ Kirby 549-550 o.

⁶⁶ Kirby 468. o.

⁶⁷ Cudzsi 42.o.

⁶⁸ Collier 199. o.

⁶⁹ Cudzsi 196.o.

multak előre”. Ezek után megállapítható, hogy a japánok magas harci szelleme, küzdeni akarása nagymértékben hozzá járult a győzelemhez.⁷⁰

Nagy-Britannia hirtelen bekövetkező vereségének okait illetően a források eléggé egybehangzóak.

A maláj hadjáratban a britek és a japánok szerint is döntő szerepe volt a légierőnek. Brit oldalról azonban egy hatékony légierő, amely sikeresen védhette volna Malajziát, egyáltalán nem állt rendelkezésre.

Már az 1920-as években nem sokkal a bázis kiépítése után egyértelmű volt a brit kormány számára, hogy a légi-erő az egyik legfontosabb haderőnem a Távol-Kelet védelmében. A későbbiekben azonban hibás taktikának bizonyult a repülőterek Malajzia területén való széttelepítése, amitől a britek a teljes maláj terület hatékony védelmét várták. Percival tábornok szerint a brit vezérkar ehhez egy nagy létszámú légierőt tervezett létrehozni, ami azonban sohasem valósult meg.⁷¹ Mint már a korábbiakban volt róla szó, Szingapúr szigetén csak egyetlen repülőteret építettek, a következményeket Pownall tábornok helyesen írta le.

A japánok terve, miszerint, hogy megbénítsák a britek légierőjét, tökéletesen sikerült. Már az első néhány nap alatt rengeteg repülőgépet vesztek az angolok, nagyrészüket még a földön, felszállás előtt megsemmisült. A másik következmény, hogy a brit haderő képtelen volt megvédeni a Szingapúrtól távol eső légibázisokat, amelyeket elfoglalva a japán légierő könnyedén felhasználta ellenük. A britek hibás háború előtti stratégiáján kívül a repülőgépek számbeli és minőségbeli japán fölénye volt a döntő tényező. Japán részről a 3. Légi Hadosztály, amely részt vett a hadjáratban öt repülő ezredből tevődött össze, kiegészítve a haditengerészet légierőjével megközelítően 618 repülőgép állt a japánok rendelkezésére a hadjárat kezdetén. Vele szemben a briteknél december 7-én 158 gépet tudtak harcra küldeni, igaz a későbbiekben érkezett utánpótlás, de a súlyos veszteségeket már nem pótolhatta. Ráadásul a japán könnyű és közepes bombázók hatótávolsága kb. 1 500–3 000 mérföld, lehetővé tette számukra, hogy távoli bázisokról is hatékonyan támadják a brit csapatokat.⁷² A brit bombázók közül a Hudson MK-III-as hatótávolsága 1 540 mérföld volt, a Blenheim MK-IV-esé 1 457, többi gépnek (Vildebeeste MK-III 970, Swordfish 528 mérföld) jóval rövidebb volt a hatósugara. Ezzel szemben a japán gépek adatainál a következőt láthatjuk: a Mitsubishi G4M1 „Betty” hatótávolsága 3075 mérföld, a Mitsubishi G3M „Nell” 2195, a Mitsubishi K-21 „Sally 2” 1635. Amíg a japán bombázók 10000 láb magasság felett repültek, sebességük meghaladta a 200 mérföld/órát, addig a britek általában 5-10000 láb magasságban 150-200 mérföld/óra sebességgel haladtak.⁷³

További nehézséget jelentett, hogy a briteknél az utánpótlást szállító repülőgépek sem álltak kellő számban rendelkezésre. A vadászgépek és bombázók nagy része pedig már elavult volt, de ha ezekből érkezett is erősítés, akkor viszont a kiszolgáló személyzet hiánya zúzta szét a brit reményeket.⁷⁴

A légierő gyengesége nagymértékben kihatott a flottára is. A flottával kapcsolatos brit tervekről már esett szó, mely szerint egy ellenséges támadás esetén a Távol-Keletre küldik a flottát, amely megszerzi a tengeri fölényt és megsemmisíti az ellenséget.⁷⁵ Véleményem szerint ez a terv már csak azért is megvalósíthatatlan volt, (ha a flotta odavezénylésének gyakorlati problémáitól eltekintünk) mivel a hatalmas ellenséges légi fölény következtében a brit hajók könnyű célponttá váltak volna a japán vadászgépek és bombázók számára. A Prince of Wales és a Repulse esete is ezt az állítást támasztja alá. Mivel a brit birodalom egy erős flottát nem is volt képes a Távol-Keletre áthelyezni így az egész terv szükségképpen kudarcba fulladt.

A szárazföldi eseményeket nézve a brit hadsereg nagy problémája volt, hogy nem rendelkeztek megfelelő számú és minőségű páncélosokkal. Az Argyll és Sutherland Highlanders, valamint Rolls-Royce páncélozott kocsik, amelyeket még az első világháborúban használtak teljesen alkalmatlanok voltak a feladatra, vagyis hogy 230 könnyű és közepes japán páncélos ellenében sikerrel vegyék fel a küzdelmet. (A brit gépjárműveket elsősorban az egyiptomi sivatagi harcokra tervezték, ennek következtében a dzsungelben, ahol kevés használható út akadt, megle-

⁷⁰ Cudzsi 160.o.

⁷¹ Kirby 468. o.

⁷² Percival 297. o.

⁷³ Kirby 507-510.o.

⁷⁴ Kirby 466-467. o.

⁷⁵ Kirby 467. o.

hetősen nehézkesnek bizonyultak. Jellemző, hogy számos brit teherautó és egyéb jármű gyakran elromlott vagy eltévedt, így sok esetben sorsukra kellett hagyni őket.⁷⁶ A főparancsnok Percival látta a súlyos hiányt, azonban megfelelő erősítést nem kapott.

A hadsereg legsúlyosabb problémája azonban a csapatok kiképzése terén nyilvánult meg. Ha az indiai hadosztályokat vizsgáljuk, kiderül, hogy 1941-ben jelentősen bővítették a hadsereg létszámát, azonban számos tapasztalt idősebb tiszt visszavonult. Ráadásul mivel a besorozott katonák különböző területekről érkeztek, az egységek nagyon kevert jelleget mutattak. A kevés jól képzett fiatal indiai tiszt hiányában főleg sorozott angol tisztek vezették az indiai egységeket. Ők azonban rendszerint nem beszélték embereik nyelvét és az eltérő hagyományok miatt sem kerültek közeli kapcsolatba a katonákkal. A brit gyalogezredek elsősorban erőd-hadviselésre lettek kiképezve, így a modern gépesített illetve villámháborús hadviselésről nem rendelkeztek átfogó ismeretekkel. A 8. ausztrál hadosztály összehasonlítva az indiaiakkal nem volt annyira vegyes összetételű és mivel egységeiket sem osztották szét különböző területekre, lehetőségük volt a saját (az ausztrál) katonai doktrínák megvalósítására is. A helyi önkéntes erők (maláj, kínai, burmai) legnagyobb gyengesége az elégtelen fegyverzet volt, azonban kiképzésük sem tette lehetővé számukra, hogy sikerrel alkalmazzanak egy mobilizált harceljárást.⁷⁷

A brit hadseregre azonban egységesen jellemző volt, hogy a katonák a dzsungelhadviselésre egyáltalán nem voltak kiképezve. Ez részben a rendelkezésre álló idő rövidsége, másrészt a vezérkar helytelen elképzelései miatt sem valósulhatott meg. Az érthető, hogy az 1941 folyamán érkezett csapatok kiképzésére nem volt elegendő idő, de a parancsnokok hibás helyzetmegítélése már nem. 1940-ben két, csaknem egymással ellentétes nézet alakult ki a brit hadseregen belül. Az ausztrál hadsereg főparancsnoksága helyesen úgy vélte, hogy a japán hadsereg jól képzett, mind technikailag, mind a dzsungelharcot tekintve és rendkívül jó állóképességgel rendelkezik. Ezzel szemben mikor a 8. ausztrál hadosztály megérkezett Malajziába számukra is nyilvánvalóvá vált a malajziai brit parancsnokság tévhite, mely szerint a japánok kiképzése gyenge, a dzsungelhadviseléshez nem értenek, fiatal parancsnokait és tisztjeik sem jól képzettek.

A brit főtiszték körében is megállapítható, hiányoztak a tapasztalt vezetők a Távols-Keleten. Mivel 1939–40. között a hadügyminisztérium rövidlátó politikája következtében számos kitűnő parancsnokot hazahívtak a Közel-Keletről, ezáltal a hadsereg vezetésében komoly problémát keletkeztek, amelyek a francia hadjáratban már felmerültek, de Malajziában is éreztették hatásukat.⁷⁸ Nem érdektelen, hogy Malajziában nem állt a hadsereg rendelkezésére megfelelő létszámú civil munkaerő sem. A légi bázisok és a partmenti védelmi állások megépítésében pedig igen fontos szerepük volt még, ha a többi fontos építkezésről nem is beszélünk, pl. a csapatok táborainak kiépítése stb.⁷⁹

Percival tábornok szerint a nyelvi nehézség volt az egyik fő probléma a kontinensen, mert Szingapúrral szemben, ahol a munkások szinte teljes arányban kínaiak voltak a többi területen a különböző népcsoportok sokféle nyelvjárása miatt a britek képtelenek voltak hatékonyan ellenőrizni és megszervezni a munkát hosszú ideig, hiszen ők nem beszélték ezeket a nyelveket. Mire a szervezést sikerült volna összehangolni, már túl későnek bizonyult.⁸⁰

Szingapúr erőd védelménél, mint láttuk, kulcsfontosságú volt az északi oldal sebezhetősége. Itt a legfelsőbb hadvezetés kétszer is hibázott, hiszen először az erőd építése során nem vette figyelembe ezt a problémát illetve Dobbie vezérőrnagy 1937-es jelentése után sem mérték fel a helyzet komolyságát és nem történt intézkedés az erőd megerősítésére a dzsungel felőli oldalán. Mikor Churchill 1941. január közepén tudomást szerzett a dologról, már késő volt bármit is tenni. Hogy valamelyest megértsük a britek tétlenségét ebben az ügyben, érdemes megnézni a hozzáállásukat bizonyos kérdésekhez.

Tévedésnek bizonyult az az elképzelés, amelyet London és a távol-keleti brit vezérkar is szilárdan tartott, hogy a Japán elleni háború bár lehetséges, de nem valószínű. A Kína elleni háborúban a japánok sikertelenségéből pe-

⁷⁶ Collier 199. o.

⁷⁷ Kirby 165-166. o.

⁷⁸ Kirby 165-167. o.

⁷⁹ Kirby 167. o.

⁸⁰ Percival 303-304. o.

dig azt a téves következtetést vonták le, főleg a Szingapúr főparancsnokság, hogy a japán hadsereg rosszul vezetett és kiképzett, a dzsungelharcra pedig teljesen felkészületlen.⁸¹ Ezek után már nem meglepő elképzelni azt sem, hogy a britek úgy vélték, a dzsungel felőli ellenséges támadás teljességgel kizárható, pláne ha figyelembe vesszük, hogy Észak-Malajziában a tervek szerint két hónapig kellett volna feltartani a japánokat, amíg nem érkezik meg az erősítés...

Szingapúr elestéhez tehát együttesen vezetett az út mind a világháború által meghatározott körülményeken, mind pedig a katonai (politikai) tévedéseken keresztül.

Kulcsszavak: II. világháború, távol-keleti hadszíntér, japán támadás, Szingapúr

Keywords: 2nd World War, Far-Eastern theatre of war , Japanese attack, Singapore

FELHASZNÁLT IRODALOM

PERCIVAL, A. E.: *The War in Malaya*. -London, 1949.

KIRBY, S. W.: *The War Against Japan*. -London, 1957. -Vol. 1

CHURCHILL, W.: *A második világháború*. 3. köt.

CHURCHILL, W.: *The 2nd World War*. -Vol. 4.:*The Hinge of Fate*. -Boston, 1950.

COLLIER, B.: *The war in the Far East, 1941-1945*. -London, 1969.

Gilbert M.: *Churchill*. -in.: Life, -New York, 1991.

CUDZSI M.: *Szingapúr 1942*. -Debrecen, 2000.

Felhasznált internetes oldalak

http://www.britain-at-war.org.uk/Malaya_and_Singapore/html (Letöltés dátuma: 2004.05.10.)

http://www.fepow-community.org.uk/Research/Malaya_and_Singapore (Letöltés dátuma:2004.05.10.)

<http://www.m.a.christie.btinternet.co.uk/soej.htm> (Letöltés dátuma:2004.05.10.)

http://www.britain-at-war.org.uk/London_Gazette_1948 (Letöltés dátuma:2004.05.10.)

⁸¹ Kirby 456-457. o